

Perspektive vanjske politike u regionalnoj i prekograničnoj suradnji

Vanjskopolićka
inicijativa BH

Sadržaj

Predgovor	3
Prekogranična saradnja kao imperativ	4
Uvod	4
1. Prve regionalne inicijative za saradnju država zapadnog Balkana	4
2. Na granici s Evropskom unijom – prekogranična saradnja kao šansa više	5
2.1. Zašto regionalizacija	7
3. Prekogranična saradnja unutar euroregija i nove regionalne inicijative	9
4. Zaključna razmatranja i preporuke	11

Design&Print:
Arch Design Sarajevo
Sarajevo, juli 2014.

Ovu nezavisnu analizu je pripremila Vanjskopolitička inicijativa BH (VPI BH) uz finansijsku pomoć Ambasade Švicarske u BiH. Pogledi izneseni u ovoj analizi su stoga pogledi VPI BH i ni u kom slučaju ne oslikavaju poglede Ambasade Švicarske.

 **Vanjskopolitička
inicijativa BH**

Predgovor

U okviru projekta *Perspektive vanjske politike* Vanjskopolitička inicijativa BH (VPI BH) je u saradnji s Komisijom za vanjske poslove Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i uz finansijsku podršku Ambasade Švicarske Konfederacije u BiH organizirala regionalnu konferenciju pod nazivom *Perspektive vanjske politike u regionalnoj i prekograničnoj saradnji*. Konferencija je održana 14. maja 2014. godine u Sarajevu uz prisustvo više od 100 predstavnika zakonodavne i izvršne vlasti na nivou BiH i entiteta, predstavnika nevladinog sektora i diplomatsko-konzularnih predstavništava u BiH.

Ciljevi konferencije sadržani su u nastojanju da se podigne svijest i znanje o značaju regionalne saradnje i poveća učešće svih relevantnih aktera u procesima i projektima prekogranične saradnje. Regionalna saradnja ima poseban značaj za Bosnu i Hercegovinu i njezine susjede koji se nalaze u procesu integracije u Evropsku uniju. Različitim oblicima međusobne saradnje države pospješuju regionalni razvoj i time doprinose stvaranju ekonomske i društvene kohezije na širem evropskom prostoru.

U fokusu spomenute konferencije bili su procesi i pomaci u oblikovanju politike regionalnog razvoja, pružanje podrške stvaranju prekograničnih mreža, partnerstava, inicijativa i zajedničkih projekata. Prezentiranim iskustvima u izlaganjima eksperata iz Švicarske, susjednih država (Crne Gore, Hrvatske i Srbije), kao i Bosne i Hercegovine, otvorene su mogućnosti kreiranja proaktivnog pristupa u realizaciji projekata i programa prekogranične saradnje putem izgradnje novih i reaktiviranja dosadašnjih prekograničnih partnerstava.

Podrška predstavnika komisija / odbora za vanjske poslove parlamenata Bosne i Hercegovine, Srbije, Hrvatske i Crne Gore ovom projektu i njihova spremnost da i dalje aktivno sudjeluju u oblikovanju politika regionalnog razvoja dala je poseban značaj konferenciji. Osvjetljavanjem uloge i značaja parlamenata u regionalnoj i prekograničnoj saradnji država zapadnog Balkana posebno je naglašena potreba jačanja dobrosusjedskih odnosa i značaj lokalnih zajednica u procesu pridruživanja ovih država Evropskoj uniji.

Posebnu zahvalnost za uspješnu realizaciju ove regionalne konferencije upućujemo Ambasadi Švicarske Konfederacije u Sarajevu, posebno Nj. E. ambasadoru Andréu Schalleru; zahvaljujući njegovom angažmanu i zalaganju, i ovim projektom je potvrđena opravdanost i važnost bavljenja regionalnim razvojem i prekograničnom saradnjom.

Predstojeća analiza predstavlja sastavni dio projekta *Perspektive vanjske politike*. U završnom poglavlju sadržani su zaključci i preporuke formulirani nakon izlaganja panelista tokom regionalne konferencije pod nazivom *Perspektive vanjske politike u regionalnoj i prekograničnoj saradnji*.

Zoran Matija Kulundžić,
direktor VPI BH

Prekogranična saradnja kao imperativ

Uvod

Među zajedničkim politikama Evropske unije od posebne je važnosti politika regionalnog razvoja, a njen sastavni dio je prekogranična saradnja. Glavni ciljevi politike regionalnog razvoja Unije ogledaju se u nastojanju da se postigne ujednačen razvoj i u manje dispariteti između evropskih regija, što se provodi alokiranjem sredstava iz budžeta EU-a regijama koje zaostaju u razvoju. Na taj način Evropska unija putem različitih projekata saradnje iz strukturalnih fondova investira blizu jedne trećine ukupnog budžeta. Takva politika kohezije i solidarnosti EU-a motivirala je čak i neke tradicionalno centralizirane evropske države da uspostave regionalnu strukturu vlasti.

Ova analiza osvjetljava značaj prihvatanja i uspostavljanja *evropskog koncepta regije*, istražuje odgovore na pitanja u vezi s uvjetima koji s tog aspekta predstoje u daljnjem procesu integracije Bosne i Hercegovine u EU i prezentira efekte prekogranične međuregionalne saradnje i provedbe regionalnih politika na razvoj država članica Unije, ali i širega evropskog političko-ekonomskog područja. Na temelju sudjelovanja Bosne i Hercegovine u projektima prekogranične saradnje i novih regionalnih inicijativa također se promišljaju mogućnosti intenzivnije međuregionalne saradnje BiH i susjednih država kao odgovor na zajedničke izazove.

1. Prve regionalne inicijative za saradnju država zapadnog Balkana

U cilju stabilizacije i saradnje država u regiji međunarodna zajednica je nakon uspostavljanja mira u BiH formulirala više regionalnih inicijativa. U *Zaključcima Vijeća EU-a o bivšoj Jugoslaviji* od 26. februara 1996. godine¹ odobrena je platforma za saradnju država jugoistočne Evrope, a Evropska unija je svoje viđenje razvoja ovog dijela Evrope iskazala formuliranjem tzv. **regionalnog pristupa**.² Značajnije promjene u pogledu političke i ekonomske saradnje država regije nastale

1 Bulletin EU 10-1996; Bulletin 1/2 - 1996, tačka 1.4.108, Royaumount proces o dobrosusjedstvu i stabilnosti u jugoistočnoj Evropi.

2 Za detalje vidi Vukadinović, R. (2006): „Pravo Evropske unije“, Banja Luka / Kragujevac, Pravni fakultet u Banjoj Luci i Centar za pravo EU, fakulteta u Kragujevcu.

su ipak tek nakon utemeljenja Pakta o stabilnosti za jugoistočnu Evropu³ 1999. godine i Procesu stabilizacije i pridruživanja⁴ kao višedimenzionalnih instrumenata za ostvarivanje razvitka i stabilnosti jugoistočne Evrope, jačanje regionalne saradnje i uključivanja država s tog prostora u evropske i euroatlantske integracije.

Sa svoje strane, države zapadnog Balkana svoju vanjskopolitičku opredijeljenost za članstvo u Evropskoj uniji, privrženost ciljevima Unije i političko prihvaćanje Procesu stabilizacije i pridruživanja iskazuju na Zagrebačkom samitu u novembru 2000. godine. Evropska perspektiva država regije potvrđena je *Solunskom agendom* za zapadni Balkan u junu 2003.⁵ *Salzburškom deklaracijom* 2006. godine ponovljena je politička opredijeljenost Evropske unije za buduće članstvo država zapadnog Balkana u Uniji.

U procesu evropskih integracija države zapadnog Balkana pojedinačno izvode reforme i nalaze se u različitim fazama integracije. Nakon provedenih reformi i uspješno zaključenih pregovora po svim poglavljima, Republika Hrvatska je 1. jula 2013. postala punopravna članica Evropske unije. Makedonija, Crna Gora i Srbija imaju kandidatski status, a Albanija i Bosna i Hercegovina su države sa statusom potencijalnih kandidata za članstvo u EU-u.

3 Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Evropu predstavlja okvir za regionalnu politiku međunarodne zajednice. SR Njemačka je bila glavni inicijator ovog projekta. Dokument je usvojen na međunarodnoj konferenciji u Koelnu, 10. juna 1999. Učesnici konferencije su bili ministri vanjskih poslova 15 država EU-a, devet država jugoistočne Evrope, Ruske Federacije i SAD-a, kao i predstavnici Evropske komisije, OSCE-a i Vijeća Evrope. Pakt stabilnosti je transformiran u proces saradnje s naglaskom na proces regionalne saradnje, a u institucionalnom smislu formirano je Vijeće za regionalnu saradnju, koje je 28. februara 2008. zamijenilo Pakt o stabilnosti, a njegovo je sjedište u Sarajevu.

4 Proces stabilizacije i pridruživanja (PSP) dio je procesa proširenja i okvir je za evropsku orijentaciju država zapadnog Balkana. Za rezultate dotadašnjeg regionalnog pristupa uporedi Izvještaj Evropske komisije Vijeću i Parlamentu EU-a / „Commission Communication to the Council and European Parliament, COM (99) 235“ od 26. 5. 1999.

5 Uporedi *Solunsku deklaraciju* od 21. juna 2003. godine, „Vreme“ br. 652, 3. juli 2003.

2. Na granici s Evropskom unijom – prekogranična saradnja kao šansa više

Nakon pristupanja Republike Hrvatske u članstvo Evropske unije i dolaska EU-a na granice Bosne i Hercegovine, prekogranična saradnja dobiva novu dimenziju. Za Republiku Hrvatsku otvara se mogućnost korištenja strukturnih i kohezijskih fondova EU-a, a za države u njenom okruženju perspektiva intenzivnije saradnje u prekograničnim međuregionalnim projektima. Prekogranična saradnja podrazumijeva saradnju između zemalja kandidata ili potencijalnih kandidata sa zemljama članicama i saradnju pograničnih regija između zemalja potencijalnih kandidata i kandidata.⁶ Jedan od ciljeva prekogranične saradnje jeste umanjene negativnog utjecaja granica na ekonomski i socijalni razvoj pograničnih područja.

Usljed tradicije privrednih, društvenih, kulturoloških i komunikacijskih veza te komplementarnosti prirodnih resursa, države s prostora bivše Jugoslavije su ekonomski i razvojno međuoavisne. Razvojni procesi ili pak zastoji u razvoju susjednih država u pravilu se neposredno odražavaju i na kretanja unutar vlastitih ekonomija, ali i društava u cjelini. Razvojna međuoavisnost država regije potvrđena je u brojnim dosadašnjim studijama i istraživanjima. Analizom iskustava u prekograničnoj saradnji ustanovljeno je da je ta saradnja uvjet ekonomskog razvitka i stabilizacije područja jugoistočne Evrope i njegovog uključivanja u Evropsku uniju.⁷ Regionalno povezivanje EU potiče preko fondova, projekata i programa. Za države u tranziciji, naročito regije koje sudjeluju u takvim projektima, prekogranična saradnja postaje sredstvo za postizanje ekonomske i društvene kohezije. S vanjskopolitičkog aspekta – temeljem zajedničkih interesa u razvojnim programima projekti međuregionalne prekogranične saradnje mogu biti dobra osnova političkoga i ekonomskog zblizavanja s državama članicama EU-a u segmentu podrške procesu evropskih integracija i članstva u Uniji. Na bilateralnoj ravni ovi projekti mogu pomoći i u rješavanju nekih otvorenih međudržavnih pitanja. Projektima i programima prekogranične saradnje mogu se finansirati studije izvodljivosti, projekti zaštite životne sredine, idejna rješenja i izrada tehničke dokumentacije za različite infrastrukturne projekte s lokalnog nivoa,

zatim projekti unapređenja poduzetništva i inovativnosti, kulturne i naučne saradnje sa zemljama u okruženju.

Dok države članice Evropske unije imaju mogućnost sufinansiranja projekata regionalnog razvoja iz strukturnih i kohezijskih fondova Unije, za države koje se nalaze u procesu integracije u EU uspostavljeni su posebni fondovi pretprijetne pomoći za razvoj i prekograničnu saradnju. U okviru *Instrumenta pretprijetne pomoći* (IPA) Evropske unije (2007-2013)⁸ Bosna i Hercegovina je učestvovala u šest programa prekogranične saradnje: tri bilateralna programa prekogranične saradnje (CBC) sa susjednim zemljama, Hrvatskom, Crnom Gorom i Srbijom, jednom programu prekogranične saradnje s državama članicama EU-a (*IPA Adriatic CBC Program*)⁹ i dva transnacionalna programa (jugoistočna Evropa¹⁰ i Mediteran¹¹). Unutar ovog instrumenta pomoći EU-a finansijsku pomoć primaju države kandidatkinje i države potencijalne kandidatkinje za članstvo u Evropskoj uniji.¹² U predstojećem budžetskom periodu EU-a 2014.–2020., u okviru novog *Instrumenta za pretprijetnu pomoć* (IPA II), za BiH su otvorene mogućnosti učešća u šest programa regionalne / prekogranične saradnje, i to dva bilateralno: sa Srbijom i Crnom Gorom, jedan trilateralno: BiH – Hrvatska – Crna Gora (*Croatia Gateway*) i u tri transnacionalna programa: *Dunavski, Jadransko-jonski i Mediteranski*.

Prekogranična saradnja u okviru IPA-e kombinira ciljeve kohezije i vanjskih odnosa uzimajući u obzir specifične pojedinačne potrebe pograničnih regija.

6 Za detalje vidi Klapić, M. (2008): „Prekogranična saradnja i evropske integracije“, Zbornik radova „Euroregije i jugoistočna Evropa“, Sarajevo, Odjeljenje društvenih nauka Akademije nauka i umjetnosti BiH, Centar za razvoj lokalne i regionalne samouprave Fakulteta političkih nauka u Sarajevu, Ekonomski institute Sarajevo, str. 186.

7 „Međunarodna konferencija o prekograničnoj saradnji u jugoistočnoj Evropi: prepreke i mogućnosti za euroregionalnu saradnju“ 2002. godine, ovdje navedeno u Osmanković J., Pejanović, M., (2006): „Euroregije i Bosna i Hercegovina“, Sarajevo, Fakultet političkih nauka, Centar za lokalnu i regionalnu samoupravu, str. 200.

8 Uredbom Vijeća EU-a 1085/2006 IPA je uspostavljena za finansijsku perspektivu 2007.–2013. godina, kao pomoć državama u njihovim nastojanjima da postanu članice EU-a.

9 Uključuje države (općine) na jadranskom području (Italiju, Grčku, Sloveniju, Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Albaniju i Crnu Goru).

10 Programsko područje obuhvata regije iz 16 evropskih država: Rumunije, Bugarske, Slovenije, Mađarske, Grčke, Albanije, Crne Gore, Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Austrije, Slovačke, Italije (regije Lombardia, Veneto, Puglia, Friuli-Venezia-Giulia, Trento, Bolzano, Emilia Romagna, Umbria, Marche, Abruzzo i Molise), Ukrajine i Moldavije.

11 Prihvatljiva područja su određene obalne regije iz država EU-a: Kipra, Francuske, Grčke, Italije, Malte, Portugala, Slovenije, Španjolske i Ujedinjenog Kraljevstva (Gibraltar). Po iskazivanju interesa za sudjelovanje u program su uključene i mediteranske države kandidatkinje i potencijalne kandidatkinje Republika Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Crna Gora.

12 IPA je bazirana na višegodišnjem stratejskom planiranju ustanovljenom u skladu sa smjernicama politike proširenja, a sadrži pet komponenti: Komponenta I – *Institucionalna izgradnja i pomoć u tranziciji*; Komponenta II – *Prekogranična saradnja*; Komponenta III – *Regionalni razvoj*; Komponenta IV – *Razvoj ljudskih resursa* i Komponenta V – *Ruralni razvoj*. Kao država sa statusom potencijalnog kandidata za članstvo, Bosna i Hercegovina je imala pristup korištenju sredstava iz prve dvije komponente, a ukupno alocirana sredstva za BiH iznosila su oko 660 miliona eura (Tabela 1). Sredstva iz svih pet komponenti IPA fonda dostupna su državama s kandidatskim statusom i izgrađenim sistemom za decentralizirano upravljanje pomoći.

U ovisnosti od prioriteta programa, korisnici mogu biti jedinice regionalne i lokalne uprave, nevladine organizacije, istraživačke i razvojne institucije i druge neprofitne institucije i organizacije. Prioriteti programa prekogranične saradnje obuhvaćaju, između ostalog, podršku ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj saradnji u pograničnim oblastima – stvaranje zajedničkoga ekonomskog prostora, poticanje socijalno-ekonomskog razvoja pograničnih regija i rješavanje zajedničkih problema u različitim oblastima.¹³

Zajedničko prekogranično djelovanje lokalnih zajednica radi revitalizacije privrede i zaštite okoliša, poput projekta “Una – jedinstveni resurs održivog razvoja” ili projekta saradnje općine Prozor / Rama u BiH i općine Vrlika u Hrvatskoj dobra su ilustracija operativnog modela IPA-e. Nosioци prvog projekta su Općina Kozarska Dubica, s partnerima Općinom Kostajnica i lokalnom Turističkom organizacijom u BiH, i grad Hrvatska Kostajnica u Republici Hrvatskoj, s partnerima Općinom Hrvatska Dubica i Turističkom organizacijom Hrvatske Kostajnice. Izgradnjom infrastrukture, čišćenjem obale rijeke Une i nizom drugih mjera osigurane su pretpostavke za razvoj turizma i poboljšana konkurentnost lokalne turističke privrede stvaranjem zajedničke turističke ponude u donjem toku rijeke Une. Evropska unija je za ovaj projekat obezbijedila 236.023,97 eura iz *Instrumenta za pretpristupnu pomoć* (IPA) – programa prekogranične saradnje, od čega je BiH dodijeljeno 118.170, a Hrvatskoj 117.000 eura.¹⁴ Prozor / Rama i grad Vrliku u Hrvatskoj povezala su dva umjetna jezera, Ramsko i Peručko. Općine su zajednički aplicirale prema IPA fondovima i dobile sredstva u iznosu od 350.000 eura. Ovim projektom je umjetno Ramsko jezero, koje se koristilo isključivo za proizvodnju električne energije, postalo sportsko i turističko odredište.

I u okviru prekogranične saradnje između Bosne i Hercegovine i Crne Gore realizirano je više programa s ciljem stimulacije održivog razvoja prekograničnih oblasti. Privredna komora Kantona Sarajevo i Montenegro Biznis Alijansa partneri su u realizaciji projekta pod nazivom „Razvoj turističkog itinerera u prekograničnoj oblasti između BiH i Crne Gore“. Područje implementacije ovog projekta obuhvata sedam općina u BiH (Stari Grad Sarajevo, Konjic, Jablanicu, Mostar, Čaplinju, Stolac i Trebinje) i četiri crnogorske općine (Nikšić, Kotor, Tivat i Herceg-

13 Prekogranične programe usvaja Komisija, a zajednički ih provode zemlje partneri putem zajedničkih poziva za dostavljanje prijedloga. U finansiranju programa IPA-e je tzv. sufinansiranje zemlje korisnice u iznosu do 25% vrijednosti projekta. Strukturu koordinacije i upravljanja programom IPA-e čine: državni koordinator za IPA-u (DIPAK), Odbor za pripremu projekata (PPC) i Odbor za upravljanje programima (PMC). Za detalje vidi: Direkcija za evropske integracije BiH www.dei.gov.ba i Delegacija EU-a u BiH <http://www.delbih.ec.europa.eu/>.

14 Delegacija EU-a u BiH <http://www.delbih.ec.europa.eu/>.

Novi). Vrijednost projekta je 219.605,31 eura, a Evropska unija je obezbijedila sredstva u iznosu od 101.566,51 eura za BiH i 72.863,22 eura za Crnu Goru. Korisnici projekta su turističke zajednice i organizacije, turističke agencije, uvozno-izvozne kompanije i proizvođači brendiranih proizvoda.¹⁵

Jedan od primjera dobre prakse u okviru IPA programa prekogranične saradnje između Srbije i Bosne i Hercegovine jeste projekat općina Priboj i Rudo pod nazivom “Ekološki dvogled”. Cilj projekta je zaštita životne sredine u pograničnom području putem uspostavljanja sistema odlaganja i prikupljanja otpada i uspostavljanje umreženih pozivnih centara radi poboljšanja efikasnosti i rješavanja problema građana. Vrijednost ovog projekta za obje općine je blizu 300.000 eura, a učešće općina je 15 procenata od vrijednosti projekta.¹⁶

Tabela 1: Alokacija sredstava za BiH za dvije dostupne komponente u mil. eura

IPA komponenta	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
I. Podrška u tranziciji i institucionalna izgradnja	58,1	69,9	83,9	100,7	102,7	104,7
II. Regionalna i prekogranična saradnja	4,0	4,9	5,2	5,34	5,4	5,5
Ukupno (u milionima eura)	62,1	74,8	89,1	106,04	108,1	110,2

Izvor: Delegacija EU-a u BiH

Iako su posljednjih godina zabilježeni uspješni projekti prekogranične saradnje BiH sa susjednim državama, sredstva iz IPA fondova u BiH nisu iskorištena u dovoljnoj mjeri. Apsorpcija sredstava zavisi od spremnosti države da učestvuje u sufinansiranju programa vlastitim sredstvima i njene sposobnosti da izgradi odgovarajuće programe implementacije i upravljanja ovim fondovima. Nepostojanje učinkovitog mehanizma koordinacije između države i entiteta i nepostojanje strateških dokumenata i razvojnih politika dodatno usložnjavaju efikasno korištenje ovih sredstava.

15 Više informacija o projektima prekogranične saradnje između BiH i Crne Gore dostupno je na web stranici www.cbc.bih-mne.org.

16 Više o primjerima dobre prakse i realizaciji projekata prekogranične saradnje između Srbije i BiH dostupno na www.srb-bih.org.

Novim sedmogodišnjim budžetom Evropske unije za period 2014.–2020. i uspostavljanjem novoga, revidiranog *Instrumenta pretpristupne pomoći* IPA II (2014-2020) izrada sektorskih strategija, kao uvjeta za uspješno korištenje pretpristupne pomoći EU-a, nameće se kao nužnost. Na ovaj način Evropska unija nastavlja pružati pomoć državama uključenim u proces pridruživanja u provedbi reformi za članstvo u EU-u, ali umjesto komponenti novi pretpristupni instrument uvodi sektorske programe i politike. Sektorski pristup zahtijeva postojanje koordinacijskog mehanizma te sektorskih politika i strategija.¹⁷

Koristeći sredstva iz pretpristupnih fondova Evropske unije, države se pripremaju i osposobljavaju za korištenje strukturnih fondova nakon što postanu punopravne članice EU-a. Države kandidatkinje, odnosno države u procesu stjecanja kandidatskog statusa obavezne su da *harmoniziraju politike regionalnog razvoja sa standardima i ciljevima Evropske unije*. To podrazumijeva i definiranje statističkih regija – NUTS regija (*Nomenclature des unités territoriales statistiques – Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku*) kao preduvjeta za pristup strukturnim i kohezijskim fondovima nakon članstva u Uniji. Na temelju tako uspostavljene institucionalne osnove i statističkih podataka o regijama utvrđuju se prioriteta finansiranja projekata iz fondova EU-a. Statističke jedinice su hijerarhijski strukturirane prema broju stanovnika određene regije. NUTS prve razine odgovara statističkim jedinicama u kojim živi između tri i sedam miliona stanovnika, NUTS 2 ima u prosjeku od 800 000 do 3 000 000 stanovnika, a NUTS 3 od 150 000 do 800 000 stanovnika. U pravilu se statističke regije druge razine koriste kao regije za pomoć iz fondova EU-a namijenjenim regionalnom razvoju.¹⁸

Za definiranje statističkih (NUTS) regija na načelima EU-a, pored demografske veličine, potrebno je uzeti u obzir i kriterije poželjne veličine teritorije, prirodno-geografsku raznolikost, historijsku tradiciju i geopolitičke prilike, strukturu privrede, homogenost regije i regionalnih

identiteta. Na ravni evropskog koncepta¹⁹ regija se definira kao područje koje predstavlja zaokruženu geografsku cjelinu nastanjenu stanovništvom koje karakteriziraju određeni zajednički, kulturni, historijski, privredni, saobraćajni i drugi elementi i koje želi sačuvati svoje zajedničke specifičnosti radi unapređenja svoga kulturnoga, socijalnog i privrednog napretka.²⁰ Unutar Evropske unije regije su prve političko-administrativne jedinice ispod nivoa nacionalnih država. One imaju svoju ulogu i u oblikovanju politika Unije. Zbog potrebe suodlučivanja u koncipiranju novih propisa EU-a, od kojih se čak tri četvrtine provode na lokalnom ili regionalnom nivou, *Mastrihtskim ugovorom* je osnovan Komitet regija s ciljem da predstavlja sponu između lokalnih i regionalnih organa vlasti i organa EU-a.²¹ Uloga Komiteta je konsultativne prirode. Ovo tijelo mora biti konsultovano kada se rješavaju pitanja regionalne politike EU-a, ekonomske i socijalne kohezije, transevropske mreže prioriteta infrastrukturnih pravaca, zdravstva, obrazovanja i kulture. Rad Komiteta se zasniva na principima supsidijarnosti, blizine građanima i partnerstvu. Načelo supsidijarnosti podrazumijeva jačanje lokalnih organa vlasti kroz delegiranje nadležnosti na najnižu moguću administrativnu razinu, čime je istovremeno definirano da Evropska unija ne treba preuzimati zadatke koji su adekvatniji za državni, regionalni ili općinski nivo.

2.1. Zašto regionalizacija

Motivi evropskih država za regionalizaciju i decentralizaciju vlasti na načelima supsidijarnosti temelje se, uz ostalo, i na ekonomskim interesima koji proističu iz subvencija datih strukturnim fondovima i Kohezijskim fondom. Sredstva iz strukturnih fondova namijenjena su regijama država članica EU-a s velikim zaostatom u razvoju, a čiji je BDP po glavi stanovnika manji od 75 procenata prosjeka Unije, neovisno od nacionalnog nivoa dohotka. Dispariteti na regionalnoj ravni prostorno su vrlo markantno izraženi (*Slika 1*). Više od jedne četvrtine regija na prostoru EU-a ima BDP po glavi stanovnika ispod 75% prosjeka Unije. Drugi po važnosti kriterij intervencije davanja pomoći su regije zahvaćene prestrukturiranjem, visokom stopom nezaposlenosti ili velikim odlivom

17 U strateškim dokumentima za države korisnice identificiraju se ključna područja u kojima su nužna znatna poboljšanja za pripremu zemlje za članstvo u EU-u, odnosno utvrđuju se ključni reformski planovi povezani s pristupanjem. Uz ostalo, strateški dokumenti za državu korisnicu trebaju biti usklađeni s državnim i regionalnim strategijama i razvojnim prioritetima.

18 *Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju* (član 88) između BiH i Evropskih zajednica predviđeno je usklađivanje statističkog sistema BiH s *Kodeksom statističke prakse EU-a*, odredbama evropskog prava u oblasti statistike, što bi trebalo da se razvija u pravcu pravne tečevine (*acquisa*) Zajednice.

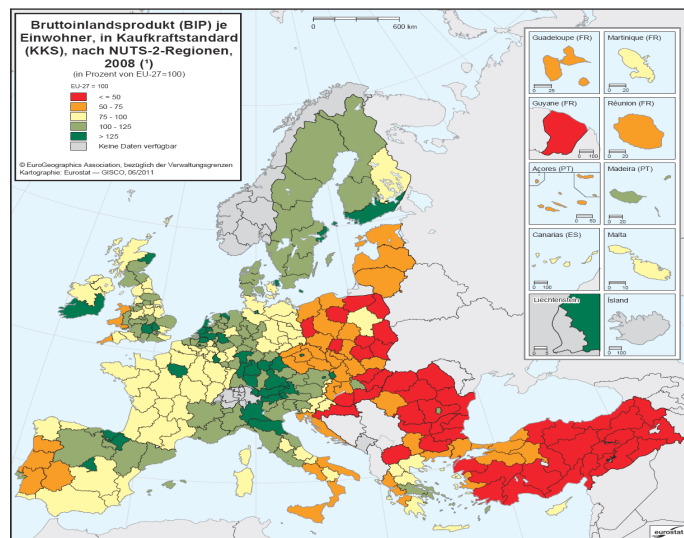
19 Među najvažnije dokumente spadaju *Evropska povelja o regionalizaciji* (1988), *Evropska povelja o lokalnoj samoupravi* (1985), *Evropska okvirna konvencija o prekograničnoj saradnji između teritorijalnih jedinica vlasti* (1989), *Deklaracija o regionalizmu u Evropi* (1996) i *Helsinška deklaracija o regionalnoj samoupravi* (2002).

20 *Evropska povelja o regionalizaciji* iz 1988., uporedi i Sadiković, E. (2010/2011): "Fenomen regionalizma i regionalizacije Evrope", *Godišnjak* Fakulteta političkih nauka 2010/2011, Sarajevo, Fakultet političkih nauka, str. 87.

21 Uporedi *Mastrihtski ugovor* (član 130 b), dostupno na <http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf>.

stanovništva. Kod Kohezijskog fonda procjena pružanja pomoći se vrši na državnome, a ne na regionalnom nivou. Sredstva iz ovog fonda namijenjena su državama članicama čiji BDP po glavi stanovnika ne prelazi 90 procenata prosjeka Evropske unije.

Slika 1: Regionalne razlike unutar Evropske unije, BDP po glavi stanovnika

Izvor: Eurostat

Komparativna istraživanja provedena nakon proširenja Evropske unije 2004. godine i prijema deset novih država s prostora srednje i istočne Evrope pokazuju da je članstvo u EU-u pozitivno utjecalo na njihov ekonomski razvoj.²² Pristup različitim fondovima Unije u tome je imao posebno značajnu ulogu. Korištenje tih fondova omogućilo je općinama i regijama da realiziraju mnoge projekte koje ne bi mogle provesti da su ostale izvan evropskoga integracijskog procesa. Općinama su pružene mnoge nove mogućnosti za razmjenu iskustava povezivanjem i umrežavanjem s općinama u drugim evropskim zemljama. „Češki gradovi i općine veoma pozitivno ocjenjuju rezultate članstva u EU-u. Lokalne vlade su se brzo odgovorile i iskoristile sve šanse koje im je pružila Unija. Modernizirale su rad svojih službi, povećale kapacitete za upravljanje projektima i stekle nova iskustva u izgradnji saradnje s privatnim sektorom.“²³

Pozitivni efekti članstva u Evropskoj uniji zabilježeni su i u drugim državama s prostora srednje i istočne Evrope. „Ulaskom u Evropsku uniju trgovinska razmjena Slovenije je još i povećana. Osim toga, Slovenija je u okviru namjenskih projekata iz Bruxellesa 2005. godine dobila više sredstava (68-70 miliona eura) nego što je dala

22 Uporedi „Analysis: New member states' stock exchanges, one year after EU accession,“ 30. juni 2005., dostupno na: <http://www.euractiv.com>.

23 Tako je, naprimjer, regija Jesenicko u Češkoj za realizaciju svoja dva projekta dobila skoro 23 miliona eura iz fondova EU-a. Za detalje vidi www.ceec-logon.net.

(oko 60 miliona eura).²⁴ Iz Evropskog fonda za regionalni razvoj projekat modernizacije voznog parka državnih željeznica u Slovačkoj finansiran je s 88.510.600 eura, dok je iz Kohezijskog fonda EU-a izdvojeno 70.000.000 eura za novi most koji premošćuje rijeku Dunav duž 430 km granice između Rumunije i Bugarske. Izgradnja dunavskog mosta za ubrzanje međunarodnog prometa u Bugarskoj i Rumuniji jedan je od dobrih primjera bilateralne saradnje potpomognute evropskim sredstvima iz Kohezijskog fonda.²⁵

Kako bi mogla što optimalnije koristiti sredstva iz strukturnih fondova Evropske unije, Republika Hrvatska je prije pristupanja Uniji uspostavila dvije statističke regije druge razine – Kontinentalnu i Jadransku, u skladu s *Nomenklaturom prostornih jedinica za statistiku* i usvojila *Zakon o regionalnom razvoju Hrvatske*. Hrvatska vlada je u pregovorima s Evropskom komisijom i Eurostatom definirala podjelu Hrvatske na dvije statističke regije, umjesto dotadašnje tri (Sjeverozapadna Hrvatska, Središnja i Istočna Hrvatska i Jadranska Hrvatska). Na ovaj će način sve jedinice lokalne uprave i samouprave moći koristiti sredstva iz strukturnih fondova EU-a s najvećim stepenom povoljnosti najmanje do 2027. godine.²⁶

Najjači, najintenzivniji i najneposredniji impuls u razvoju ekonomski manje razvijenih regija i država članica pruža regionalna politika Evropske unije, odnosno strukturna i kohezijska politika, zasnovana na principu solidarnosti. Prednosti članstva u EU-u za lokalnu upravu mogu se rezimirano predstaviti u nekoliko glavnih segmenata koji se odnose na priznavanje posebne uloge lokalnih vlasti u pitanjima razvoja, mogućnost korištenja fondova EU-a za finansiranje projekata na lokalnom nivou, kojima će upravljati općine, i podršku transnacionalnim vezama između lokalnih vlasti u cilju rješavanja zajedničkih problema i izazova.²⁷ Osim na regionalnoj ravni, pozitivni efekti članstva iskazuju se i na ravni ukupne makroekonomske slike države – porastu stope zaposlenosti, većem prilivu stranih direktnih ulaganja i porastu bruto društvenog proizvoda.

Bosni i Hercegovini u daljnjem procesu integracije u Evropsku uniju predstoji regionalizacija kao preduvjet za pristup sredstvima EU-a namijenjenim regionalnom

24 Intervju s ambasadorom Republike Slovenije u Hrvatskoj dr. Milanom Oroženom Adamičem od 18. 4. 2006. godine, objavljen u časopisu *Geografija*.

25 Uporedi „EU fondovi 2014.–2020.“, Institut za razvoj poduzetništva i europske projekte Republike Hrvatske.

26 Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Evropske unije i *Jutarnji list* od 28. 8. 2012. godine, dostupno na: <http://www.jutarnji.hr/hrvatska-u-dvije-regije-kontinentalna-i-jadranska/1050208/>.

27 Uporedi „Iskustva novih država članica EU-a“, dostupno na: http://ceppei.ba/bos/index.php?option=com_content&view=article&id=318:iskustva-novih-drava-lanica-eu&catid=51:korisni-tekstovi&Itemid=49.

razvoju. Za razliku od susjednih država koje su odmakle u procesu regionalizacije,²⁸ BiH još uvijek nije uspostavila pravnu ni institucionalnu osnovu regionalnog razvoja usklađenu s načelima Evropske unije. Postoji više prijedloga regionalizacije BiH kao mogućih rješenja njezinih razvojnih problema. Inkorporacija glavnih odrednica prijedloga regionalizacije BiH utemeljene na istraživanjima bh. autora, nevladinih i međunarodnih organizacija, institucija i eksperata u primjeni kriterija regionalne konkurentnosti i načela evropske statistike zasnivala bi se na *regionalizaciji države kroz uspostavu funkcionalnih geografsko-ekonomskih regija*.²⁹ U okviru projekta EURED – „Podrška Evropske unije regionalnom ekonomskom razvoju“ (mart 2003. – oktobar 2005.) – osnovane su regionalne razvoje agencije (ARDA, NERDA, REDAH, REZ i SERDA),³⁰ koje međunarodna zajednica tretira kao partnere za regionalni razvoj BiH. Regionalne razvojne agencije sudjeluju u izradi i provedbi strategija za ekonomski razvoj na lokalnom nivou, a u organima i tijelima regija aktivno participiraju općine s područja oba bh. entiteta.

3. Prekogranična saradnja unutar euroregija i nove regionalne inicijative

Kao specifičan oblik prekogranične saradnje javlja se **saradnja unutar euroregija**. Euroregija predstavlja oblik saradnje regionalnih i lokalnih korporacija s obje strane granice.³¹ Ona je središte saradnje administrativnih jedinica među različitim državama. Prekogranična organizacijska struktura i prekogranični način rada načela su na kojima se zasniva djelovanje euroregija. Iako se razlikuju po pravnoj formi i organizaciji, euroregije imaju i nekoliko zajedničkih karakteristika koje se ogledaju u postojanju identiteta (vlastita obilježja), administrativnih,

tehničkih i finansijskih resursa i uspostavljenim procedurama internog odlučivanja. Euroregije imaju svoja stalna sjedišta i administrativno osoblje, a često i parlamentarne skupštine.³²

Najstarija euroregija nastala je na granici Njemačke i Holandije krajem 50-ih godina prošlog stoljeća. U narednim desetljećima euroregionalne strukture se uspostavljaju u skoro svim evropskim pograničnim oblastima. Devedesetih godina dolazi do dinamičnijeg oblikovanja euroregija i na vanjskim granicama Evropske unije i graničnom prostoru zemalja jugoistočne Evrope. Evropska unija tada uspostavlja INTERREG inicijativu za intenzivniju podršku projektima prekogranične saradnje. U programima te saradnje unutar euroregija sredstva iz Evropskog fonda za regionalni razvoj povlače države članice Evropske unije.³³ Kao partneri u realizaciji projekata prekogranične saradnje unutar euroregija i države nečlanice EU-a na ovaj način rješavaju svoje razvojne probleme. Primjer saradnje Poljske i Ukrajine u prekograničnoj saradnji smatra se jednim od najuspješnijih.³⁴ Na području Evrope postoji više od 150 euroregija kao formi saradnje među državama članicama, između država članica i država kandidata, kao i između država kandidata za članstvo u Evropskoj uniji.

Bosna i Hercegovina je članica četiri euroregije: *Dunav – Sava – Drava* od 1998. godine, *Drina – Sava – Majevisa* od 2003., *Jadranske euroregije* od 2006. i *Euroregije Drina* od 2012. godine. Više od jedne petine bh. teritorije i trećine stanovništva participira u euroregijama. Euroregionalna saradnja *Dunav – Drava – Sava* osnovana je potpisivanjem *Statuta* u Pečuahu 28. novembra 1998. godine.³⁵ Zajedničko djelovanje u postizanju ciljeva utemeljenih na geografskoj povezanosti i historijskim vezama, interes za unapređenje položaja narodnosnih manjina s obje strane granice, interes za poticanje i pospešivanje ostvarivanja međudržavnih i regionalnih projekata i unapređenje stanja međudržavnih odnosa država kojima pripadaju kao i opredijeljenost za pospešivanje procesa srednjoevropskih i euroatlantskih

28 Srbija je 2009. godine usvojila *Zakon o regionalnom razvoju kao i Strategiju o regionalnom razvoju Republike Srbije 2007.– 2012.* I druge države s prostora zapadnog Balkana uspostavile su pravnu osnovu regionalnog razvoja u skladu s evropskim načelima.

29 Prijedlozi i ideje regionalizacije BiH utemeljeni na istraživanjima bh. autora, nevladinih i međunarodnih organizacija, institucija i eksperata, predstavljeni su u knjizi Osmanković, J., Pejanović, M., (2006): „Euroregije i Bosna i Hercegovina“, Sarajevo, Fakultet političkih nauka, Centar za lokalnu i regionalnu samoupravu. Kao najpoželjniji model regionalizacije sa stanovišta pristupa fondovima EU-a izdvojen je prijedlog regionalizacije BiH kao NUTS statističke regije prve razine, četiri regije druge razine (Banjalučko-bihačka, Tuzlansko-dobojska, Sarajevsko-zenička i Mostarsko-trebinjska) i osam regija treće razine (Banja Luka, Bihać, Tuzla, Dobo, Sarajevo, Zenica, Mostar i Trebinje).

30 ARDA – obuhvata ekonomsku regiju Sjeverozapadna BiH, NERDA – obuhvata ekonomsku regiju Sjeveroistočna BiH, REDAH – obuhvata ekonomsku regiju Hercegovina, REZ – obuhvata ekonomsku regiju Centralna BiH, SERDA – obuhvata Sarajevsku makroregiju.

31 Evropsko udruženje pograničnih regija, AEBR, www.aebr.eu.

32 Ibid, AEBR (2000).

33 Državama kandidatkinjama za članstvo mogu se odobriti i pretpristupni fondovi za finansiranje INTERREG programa. Postoji i *Program susjedstva* koji se provodi na vanjskim granicama EU-a (morskim i kopnenim).

34 Poljska učestvuje u ukupno četrnaest euroregija. Unutar *Karpatske euroregije* (Mađarska, Poljska, Ukrajina, Rumunija, Slovačka) ostvarena je saradnja u području kulture, obrazovanja, trgovine, zaštite životne sredine i razvoja turizma. Uporedi Osmanković, J., Pejanović, M., (2006): „Euroregije i Bosna i Hercegovina“, Sarajevo, Fakultet političkih nauka, Centar za lokalnu i regionalnu samoupravu, str. 111-112.

35 26. juna 1998. godine potpisana je *Izjava o namjerama stvaranja Interregionalne saradnje Dunav – Drava – Sava*. Izjavu su potpisali predstavnici kantona, gradova i privrednih komora iz Osijeka, Pečuaha i Tuzle.

integracija neki su od utvrđenih oblika saradnje.³⁶

Osnivači euroregije *Drina – Sava – Majevisa* 2003. godine bile su općine i gradovi iz BiH i tadašnja državna zajednica Srbija i Crna Gora. Razvojni projekti za koje postoji interes članica odnose se, između ostalog, na stavljanje u funkciju plovnog puta rijeke Save, razvoj turizma i poljoprivrede, stavljanje u funkciju geotermalnih resursa, zaštitu životne sredine te medijsko povezivanje.³⁷

Jadranska euroregija osnovana je 30. juna 2006. godine. Čine je talijanske regije, županije Republike Hrvatske, slovenske primorske općine, Hercegovačko-neretvanski kanton iz BiH i općine s područja Albanije i Crne Gore. Euroregija broji oko 22 miliona ljudi.³⁸ Ciljevi osnivanja *Jadranske euroregije* utemeljeni su u nastojanjima za poboljšanje efikasnosti u korištenju zajedničkih prirodnih resursa i saobraćajnih veza, stvaranje područja mira, stabilnosti i saradnje, zaštitu kulturne baštine, zaštitu okoliša održivim ekonomskim razvojem, rješavanje saobraćajnih i infrastrukturnih pitanja i podršku ulasku svih jadranskih država u Evropsku uniju.³⁹

Euroregija Drina je udruženje jedinica teritorijalne samouprave Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i Hrvatske, odnosno ostalih nivoa vlasti ispod državnoga koji se nalaze u u slivu rijeke Drine. Osnovana je 2012. godine. Članice ove euroregije nastoje stvoriti uvjete za razvoj privrede, potaknuti kulturnu razmjenu i osigurati protok iskustava realizacijom prekograničnih projekata.⁴⁰

Euroregije nastoje zajedničkim djelovanjem pospješiti i ostvariti razvitak na svom području i na taj način otvoriti razvojnu perspektivu. Odranije postoje inicijative za uspostavljanje novih euroregija, poput formiranja euroregionalnoga područja koje bi povezivalo nacionalne parkove *Una* i *Plitvice*. Za realizaciju ovih i sličnih inicijativa nedostaje jasno pozicioniranje pograničnih razvojnih zona, odnosno euroregija kao posebne forme regionalne saradnje u razvojnim, prostornim i drugim strateškim dokumentima BiH.⁴¹

Kao novi oblik saradnje između susjednih regija unutar i izvan EU-a javlja se **makroregionalni pristup**. Pod makroregijom Evropska komisija podrazumijeva prostor

koji obuhvata više administrativnih jedinica s dovoljno zajedničkih interesa i tema koje bi opravdale jedinstven strategijski koncept. Cilj uspostavljanja makroregije je bolja iskorištenost postojećih instrumenata pomoći EU-a, poput strukturnih fondova i otvaranje većih razvojnih mogućnosti. Uloga Evropske komisije je koordinirajuća. Po ovom uzoru uspostavljena je *Baltička makroregija*⁴² 2009. i *Dunavska makroregija* 2011. godine.⁴³ U *Dunavskoj makroregiji* sudjeluje 14 država, među kojima je i Bosna i Hercegovina. Radi se o regiji s više od 115 miliona stanovnika. Dunavska strategija se bazira na četiri ključne oblasti – infrastrukturi, zaštiti životne sredine, socio-ekonomskom i institucionalnom razvoju. Budući da obuhvata i zemlje nečlanice EU-a, ova strategija predstavlja dobar način povezivanja kohezijske politike Evropske unije i evropske politike susjedstva.

Krajem 2011. godine pokrenuta je i inicijativa za uspostavljanje *Jadransko-jonske makroregije*. Nakon što je Komitet regija preporučio da se što prije pristupi izradi strategije za *Jadransko-jonsku makroregiju* te da se uključi među prioritete za programiranje finansiranja iz strukturnih fondova u sedmogodišnjem budžetskom okviru za razdoblje od 2014. do 2020. godine, Evropskoj komisiji je u decembru 2012. godine povjeren mandat za izradu strategije EU-a za *Jadransko-jonsku makroregiju*. Strategija bi trebalo da bude usvojena do kraja 2014. godine. Ova makroregija, koja obuhvata osam zemalja, Italiju, Grčku, Sloveniju, Hrvatsku, Albaniju, BiH, Crnu Goru i Srbiju,⁴⁴ može doprinijeti intenziviranju saradnje i otvaranju mogućnosti za intenzivniji razvoj turizma, infrastrukture i zaštite mora.

U začecima je inicijativa za jačanje saradnje u okviru **zapadnobalkanske šesterke (G-6)**. Inicijativa je pokrenuta s ciljem ostvarivanja uže kooperacije država regije u različitim oblastima od zajedničkog interesa. To se, između ostalog, odnosi na podršku ekonomskoj saradnji – otklanjanje ekonomskih barijera, izgradnju saobraćajne infrastrukture, snižavanje transakcijskih troškova za građane i poslovni sektor, uspostavljanje jače saradnje parlamenata. Sa stanovišta evropskog integracijskog procesa, pa i sa institucionalnog aspekta, ova inicijativa ima svoje ishodište u *Solunskoj deklaraciji*.

36 Za detalje vidi www.ddseuro.org.

37 Uporedi Osmanković, J., Pejanović, M., (2006): „Euroregije i Bosna i Hercegovina“, Sarajevo, Fakultet političkih nauka, Centar za lokalnu i regionalnu samoupravu, str. 206.

38 *Jadranska euroregija* ima status neprofitne pravne osobe. Ima predsjednika, potpredsjednika, skupštinu, izvršni i nadzorni odbor, kao i stalne komisije: za okoliš, turizam i kulturu, poljoprivredu, ribarstvo i transport i infrastrukturu.

39 <http://www.adriaticeuroregion.org>.

40 Uporedi Statut Euroregije Drina, <http://euroregijadrina.com/>.

41 Osmanković, J., Pejanović, M., (2006): „Euroregije i Bosna i Hercegovina“, Sarajevo, Fakultet političkih nauka, Centar za lokalnu i regionalnu samoupravu str. 226.

42 Ova makroregija obuhvata osam članica EU-a – Dansku, Švedsku, Finsku, Estoniju, Litvu, Latviju, Poljsku, Njemačku te Rusiju.

43 Evropska komisija je 18. juna 2009. godine dobila mandat od Vijeća EU-a za izradu *Zajedničke strategije za Podunavlje*. Vijeće EU-a je formalno usvojilo tu strategiju tokom mađarskog predsjedavanja EU-om (24. juna 2011.). U izradi *Strategije za Podunavlje* učestvovalo je 14 podunavskih zemalja (Njemačka, Austrija, Slovačka, Češka Republika, Mađarska, Bugarska, Rumunija, Slovenija, Hrvatska, Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Ukrajina i Moldavija).

44 Sedam zemalja članica izlazi na Jadransko ili Jonsko more: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Italija, Slovenija; Srbija - po principu sukcesije članstva.

Novi koncept saradnje unutar G-6 skupine mogao bi imati potencijal da osigura brže odvijanje integracije država regije u Evropsku uniju. Realizacijom projekata regionalne saradnje i integriranog nastupa prema fondovima od regionalnog interesa ova inicijativa može doprinijeti intenzivnijem razvoju lokalnih zajednica, posebno pograničnih regija. U daljnjem pristupu definiranja ciljeva i formulacije politika saradnje neizostavnim se nameće potreba apostrofiranja pograničnih razvojnih zona u razvojnim i strateškim dokumentima država sudionica G-6 inicijative. Iskustva i saradnja s državama u drugim regionalnim strukturama, poput Višegradske skupine, posebno na području evropskih integracija, može biti od velike koristi.⁴⁵

4. Zaključna razmatranja i preporuke

Evropske integracije i regionalna / prekogranična saradnja procesi su koji idu „ruku pod ruku“. Participirajući u projektima prekogranične saradnje, države i regije ostvaruju višestruke koristi – na evropskoj, ekonomskoj, političkoj, institucionalnoj i socijalno-kulturološkoj ravni. Iskustva i primjeri prekogranične saradnje pokazuju da ona doprinosi konkurentnosti i održivom ekonomskom razvoju lokalnih zajednica koje sudjeluju u njima. Politički ciljevi regionalne saradnje i regionalizacije evropskih država sadržani su, između ostalog, u nastojanjima da se provedbom koherentnih regionalnih politika i uklanjanjem dispariteta i nejednakosti doprinese ujednačenom razvoju unutar širega evropskog političko-ekonomskog područja.

I u izlaganjima panelista prezentiranim tokom regionalne konferencije *Perspektive vanjske politike u regionalnoj i prekograničnoj saradnji*, kao i primjerima projekata prekogranične saradnje na lokalnom nivou, potvrđen je značaj razvoja politika regionalnog razvoja i afirmacije prekogranične saradnje. Na tom osnovu izvedeno je **više zaključaka i preporuka** koji su predstavljeni u ovoj analizi.

Polazeći od činjenice da unutar savremenih globalizacijskih kretanja izoliranost regija i država ograničava njihovu konkurentnost i razvoj, *regionalna saradnja se nameće kao imperativ*. Države regionalnim povezivanjem unutar Evropske unije, ali i izvan nje, odnosno sudjelovanjem u projektima prekogranične saradnje imaju veće razvojne mogućnosti i perspektive. To potvrđuju i brojni projekti prekogranične saradnje švicarskih regija s regijama koje se nalaze u Evropskoj uniji, a realiziraju se na širem prostoru Gornje Rajne. *Uključenost centralnih i lokalnih vlasti u procese regionalne saradnje kao i uspostavljanje intenzivne saradnje izvršne i*

zakonodavne vlasti postaje neophodnost.

Značaj prekogranične saradnje prepoznat je, i kao prioritet definiran, i u vanjskim politikama svih država zapadnog Balkana. U provedbi ovih politika *uloga parlamenata* u promicanju regionalnih inicijativa ima poseban značaj jer doprinosi jačanju bilateralnih odnosa i političkoj stabilnosti. Države zapadnog Balkana već u pretpristupnoj fazi integracije u EU putem različitih fondova i programa pospješuju regionalni razvoj i osposobljavaju se za korištenje strukturnih fondova i Kohezijskog fonda EU-a nakon što postanu punopravne članice Unije. Sredstva iz ovih fondova, međutim, nisu zagarantirana, već se dodjeljuju za dobro pripremljene projekte. Preporuke za efikasniju pripremu i provedbu projekata sadržane su u potrebi *uspostavljanja vlastitih fondova za programe regionalne saradnje, identifikaciji zajedničkih interesa i intenziviranju dobrosusjedskih odnosa. Izrada državnih strategija regionalnog razvoja, odnosno identifikacija pograničnih razvojnih zona u razvojnim i strateškim dokumentima država, čini sastavni dio uspješne implementacije projekata prekogranične saradnje. Pored toga, iskustva drugih država pokazuju da efikasna realizacija prekogranične saradnje podrazumijeva i kontinuitet u promociji dobrih primjera iz prakse, edukaciji i informiranju stanovništva.*

Iako u Bosni i Hercegovini načelno postoji *unutarnjopolitička saglasnost o potrebi prihvaćanja evropskog koncepta regije i makroregionalnog povezivanja*, njezini politički akteri, nažalost, *nisu postigli politički konsenzus o principima regionalizacije u samoj BiH*. Zbog toga Bosna i Hercegovina, za razliku od ostalih država s prostora zapadnog Balkana, nema ni strategije regionalnog razvoja, a ni uspostavljenju pravnu osnovu regionalnog razvoja u skladu s evropskim načelima. Dakle, s aspekta potpunog uključivanja u kohezijsku politiku Evropske unije, odnosno mogućnosti efikasnijeg korištenja pretpristupnih fondova EU-a, a kasnije i strukturnih fondova Unije, *Bosni i Hercegovini u daljnjem procesu evropskih integracija predstoji – uspostavljanje efikasnog mehanizma koordinacije između različitih nivoa vlasti, jačanje institucionalnih kapaciteta za korištenje fondova EU-a, intenziviranje regionalne saradnje sa susjednim državama kao osnove za povlačenje sredstava za projekte prekogranične saradnje, izrada državnih razvojnih strategija i akcionih planova, uspostavljanje pravne i institucionalne osnove regionalnog razvoja u skladu s politikom regionalnog razvoja EU-a kao i definiranje statističkih regija (NUTS regije) u skladu s Kodeksom prakse evropske statistike.*

Kada je riječ o *regionalnim inicijativama*, poput inicijative za jačanje saradnje država regije u okviru *zapadnobalkanske šestorke*, može se konstatirati da su one, iako mnogobrojne, ipak, *bez dovoljno međusobne*

⁴⁵ Poput utemeljenja zajedničkog fonda za potrebe regionalnog razvoja po uzoru na Fond Višegradske skupine (Mađarska, Slovačka, Češka i Poljska).

koordinacije. Zbog toga se *institucionalizacija regionalnih inicijativa* nameće neophodnom. Posebnu pažnju u daljnjem bavljenju regionalnim razvojem zavređuju ideje o formiranju euroregija u pograničnim bh. područjima koja sa stajališta ekonomskog razvoja zaostaju za prosjekom BiH.

Inicijative o regionalnom povezivanju, iako brojne, nisu međusobno isključive. One predstavljaju logičan slijed daljnjih integracijskih politika s aspekta vanjskopolitičke opredijeljenosti Bosne i Hercegovine i država regije – euroregije umjesto periferije.

LITERATURA

KNJIGE

1. Calic, J. M. (1996): „Krieg und Frieden in Bosnien und Herzegowina“, Frankfurt am Main.
2. Milardović, A. (2000): „Zapadni Balkan: pojam, ideje i dokumenti o rekonstrukciji Balkana u procesu globalizacije“, Zagreb, Pan Liber.
3. Osmanković J., Pejanović, M., (2006): „Euroregije i Bosna i Hercegovina“, Sarajevo, Fakultet političkih nauka, Centar za lokalnu i regionalnu samoupravu.
4. Pejanović, M. (2005): „Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu“, Sarajevo, TKD Šahinpašić.
5. Pejanović, M. (2012): „Ogledi o državnosti i političkom razvoju Bosne i Hercegovine, Drugo dopunjeno izdanje, Sarajevo-Zagreb, Šahinpašić.
6. Stefanović, Z.(2003): „Pravo Evropske unije“, Beograd, Moć knjige.
7. Vukadinović, R. (2006): „Pravo Evropske unije“, Banja Luka / Kragujevac, Pravni fakultet u Banja Luci i Centar za pravo EU fakulteta u Kragujevcu.
8. Wessels W. (2000): „Die Öffnung des Staates. Modelle und Wirklichkeit grenzüberschreitender Verwaltungspraxis 1960-1995“, Leske und Budrich, Opladen.

ZBORNICI

1. Klapić, M. (2008): „Prekogranična saradnja i evropske integracije“, Zbornik radova „Euroregije i jugoistočna Evropa“, Sarajevo, Odjeljenje društvenih nauka Akademije nauka i umjetnosti BiH, Centar za razvoj lokalne i regionalne samouprave Fakulteta političkih nauka u Sarajevu, Ekonomski institute Sarajevo.
2. Pejanović, M./Dedić, H. (2011): „Pretpostavke i dometi integracije BiH u EU“, Pregled br.1, Univerzitet u Sarajevu.
3. Sadiković, E. (2008): „Politika regionalnog razvoja EU i mogućnosti ekonomskog i socijalnog razvoja BiH“, Zbornik radova „Euroregije i jugoistočna Evropa“, Sarajevo, Odjeljenje društvenih nauka Akademije nauka i umjetnosti BiH, Centar za razvoj lokalne i regionalne samouprave Fakulteta političkih nauka u Sarajevu, Ekonomski institute Sarajevo.
4. Sadiković, E. (2010/2011): „Fenomen regionalizma i regionalizacije Evrope“, Godišnjak Fakulteta političkih nauka 2010/2011, Sarajevo, Fakultet političkih nauka.

ČASOPISI I PUBLIKACIJE

1. Altmann, F.L. (2003): „ Der Gipfel EU- Westliche Balkanstaaten in Thessaloniki: Zurück zur Realität? Berlin, Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin, (SWP-Aktuell 26/03).
2. „Bosna i Hercegovina na putu evropskih integracija“ (2002): Vijeće ministara BiH, Sarajevo, 2002.
3. Cihelkova E. (2006): „Regional Integration of the New Member States during the Pre-Accession Period and after Eastern Enlargement“,CAP, Minhen.
4. Savremeni institucionalni i ekonomski izazovi BiH na putu EU integracija: Korištenje pretpripravnih fondova EU u funkciji generisanja endogenog rasta i kontekstu iskustva Hrvatske i Srbije, Ekonomski fakultet u Sarajevu, juni 2012.

REZOLUCIJE, DEKLARACIJE, IZVJEŠTAJI I DRUGI DOKUMENTI EVROPSKOG PARLAMENTA, KOMISIJE EU-a i VIJEĆA EVROPE

1. Council Regulation on Laying Down General Provisions on the European Regional Development Fund (2004). The European Social Fund and the Cohesion Fund, COM 492 final, Bruxelles.
2. Izvještaj Evropske komisije Vijeću i Parlamentu EU-a „Commission Communication to the Council and European Parliament, COM (99) 235“ od 26. 5. 1999.
3. Solunska deklaraciju od 21. juna 2003.
4. Strategija integriranja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, BiH, Vijeće ministara, 2006.

INTERNET

1. <http://www.adriaticeuroregion.org>
2. <http://ceppei.ba>
3. <http://cor.eu.int>
4. <http://www.dei.gov.ba>
5. <http://ec.europa.eu>
6. <http://www.eurotreaties.com>
7. <http://www.euractiv.com>
8. <http://www.eurostat.com>
9. <http://www.mvp.gov.ba>
10. <http://www.mvpei.hr>